

Intervju: Wolfgang Petritsch, Visoki predstavnik međunarodne zajednice za BiH: "Dobra vera za miran Balkan"

Stara administracija u Beogradu smatrala je da sam proalbanski orijentiran I razlog zbog čega sam morao otići iz Beograda onog dana kada su počeli NATO udari bila je činjenica da su na televiziji širene laži kako sam ja obećao neovisno Kosovo, što naravno nije bio slučaj

Austrijski diplomata, do maja ove godine na dužnosti Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu Wolfgang Petrič, na prostorima bivše Jugoslavije nakupio je veliko iskustvo. Kao ambasador ili izaslanik radio je i u Srbiji i u BiH.

Gotovo na svakom poslu bio je i hvaljen i osporavan, a trenutno pri kraju mandata u BiH pažnju je privukao insistiranjem na ustavnim promjenama, koje će po mnogima, odrediti i uspešnost njegovog boravka u BiH.

"Moje vrijeme nije još ni potpuno isteklo i još imam vremena u svom mandatu. Kad se uzme u obzir Dejtonski sporazum, mislim da je prvenstveno pitanje povratak izbjeglica, jer povratak izbjeglica je sama srž Dejtonskog sporazuma. Ove godine su brojke povratka vrlo impresivne, blizu 40 posto više nego prošle godine. Već je prošle godine Human Rights Watch 2000. godinu nazvao godinu proboja u povratku izbjeglica", ocjenjuje Petrič u intervjuu Reporteru rezultate svog dosadašnjeg rada.

Biografija

Visoki predstavnik međunarodne zajednice za BiH, Wolfgang Petrič, stupio je na dužnost u avgustu 1999. godine. Prethodno, od oktobra 1998. do jula 1999. godine, vršio je funkciju Specijalnog izaslanika Evropske unije za Kosovo, te predstavljao Evropsku uniju na pregovorima o Kosovu u Rambujeu i Parizu početkom 1999. godine. Od septembra 1997. do jula 1999. godine, bio je ambasador Austrije u Saveznoj Republici Jugoslaviji. Obavljao je i poslove šefa službe i atašea za odnose s javnošću Misije Austrije pri Ujedinjenim nacijama u Njujorku (1984. – 1992. godine), te savjetnika za odnose s javnošću austrijskog kancelara Brune Krajskog (1977. – 1983. godine).

Petrič je takođe obavljao različite poslove u Ministarstvu vanjskih poslova Austrije u Uredu Saveznog kancelara. Doktorirao je iz oblasti istorije jugoistočne Evrope na Univezitetu u Beču.

Reporter: Ipak se radi uglavnom o brojevima. Kako stoje stvari sa realnim životom u BiH?

Petrič: Ono što je mnogo važnije jeste stvarni povratak u svoje kuće onih koji na to imaju pravo i to je sada priznata činjenica u cijeloj BiH. Možda postoji još nekoliko područja sa ekstremizmom u BiH ali to je nešto što nas sigurno neće zaustaviti da uradimo naš posao. Druga stvar koju želim da pomenem jeste da sam odmah po dolasku pomenuo koncept lokalne odgovornosti. Imao sam osjećaj da su i političari i građani ove zemlje suviše usredsređeni i na pomoć i na međunarodnu zajednicu, mada se ne osjećaju odgovorni za svoju sudbinu. Situacija se promijenila. Zbog dolaska Alijanse imamo novi način razmišljanja. To se u izvjesnom stepenu odnosi i na RS. Sada praktično sva vladajuća elita prihvata BiH kao funkcionalnu državu. Nisam zadovoljan brzinom ekonomskih reformi. Mislim da su ljudi sada sve više i više svjesni da ne mogu živjeti od nacionalnog identiteta. Potrebno je nešto drugo. Potreban je posao, potrebne su škole za djecu, penzije, itd. Zato treba jedna istinska ekonomska reforma i to je od suštinskog značaja. Jer, ne samo da će to otkloniti ratne rane, to će dovesti ovu zemlju u 21. stoljeće. Privatizacijom, stranim ulaganjima, aktiviranjem poduzetništva pojedinih ljudi u ovoj zemlji. Ovo je evropska zemlja gdje su ljudi veoma obrazovani i ova zemlja ima i ekonomski i intelektualni potencijal i to treba stimulirati od strane vlade.

Reporter: Da li je korupcija osnovni uzrok što ekonomija u BiH

nije na zadovoljavajućem nivou?

Petrič: Mislim da je korupcija jedan od osnovnih razloga za nedostatak proboja u ekonomskom smislu. Prvo, uništava ono što već postoji, a drugo spriječava strane investicije. Jedna ozbiljna firma, biznismen ne želi da uloži u korumpirani sistem.

Reporter: **Kao austrijski diplomata u Beogradu, koliko nam je poznato, upravo ste se bavili problemom korupcije unutar ambasade upravo oko izdavanja viza. Koliki je stepen korupcije u međunarodnoj zajednici u BiH i šta ste učinili da se i protiv toga izborite?**

Petrič: Ono što sam ja radio u Beogradu je u suštini bilo to da se unaprijedi sistem viza i vjerujem da sam u tome uspio. To je samo jedan mali primjer. Naravno gdje god postoji korupcija protiv toga se treba boriti. Što se tiče međunarodne zajednice u BiH, mogu vas uvjeriti da ovdje u OHR-u, a isto se odnosi na ostale međunarodne agencije, Svjetsku banku, Međunarodni monetarni fond, itd., mi imamo najsnažnije i najefikasnije mehanizme kontrole. Ne mogu reći da bilo gdje u svijetu ne postoji potencijal za korupciju. Inače pored kontrole i transparentnosti onoga što radite, tu je jako bitna i odgovornost. To su tri najvažnija principa za međunarodnu zajednicu, a isto tako i za bilo koju lokalnu instituciju.

Reporter: **Gdje počinje korupcija? Da li podmićivanjem policajca na cesti ili zloupotrebom političkog položaja?**

Petrič: I jedno i drugo je korupcija. To je diskusija koju zaista možemo voditi nekoliko sati, jer već sam rekao da postoji toliko mogućih izvora korupcije. Mislim da je vrlo bitno vidjeti da nam trebaju institucije, sistem koji u samoj svojoj postavci sprečava postojanje korupcije.

Reporter: **Anegdota kaže da ste u to vreme kada ste radili kao predstavnik Evropske unije i putovali iz Beograda imali vozača koji je uvijek vozio brzo. I uvijek je imao deset, dvadeset maraka za policiju ako ga zaustavi. Zato vas pitam odakle korupcija kreće. Da li od davanja pet maraka policajcu ili je korupcija daleko veći problem društva zato što potiče odozgo?**

Petrič: To je anegdota koja nije istinita. Diplomate su i tako izuzeti od tih nekih pravila tako da nije moglo doći do toga da budemo izvor neke korupcije. Kad god sam bio u vozilu nije nikada došlo do pokušaja da se potplati ili podmiti bilo koji policajac u Jugoslaviji.

Meni se lično više dopada politički pristup gospodina Đinđića jer je vrlo bitno da se Jugoslavija što brže vodi ka evropskim integracionim procesima. Isto tako divim se njegovoj hrabrosti u pogledu pitanja ratnih zličina.

Reporter: Nakon rada na Kosovu vi ste zbog vašeg odnosa, koji su neki ocenjivali kao popustljiv prema današnjoj srpskoj politici na Kosovu, okarakterisani kao srbofil?

Petrič: Moram reći da je stara administracija u Beogradu smatrala da sam proalbanski orijentiran i razlog zbog čega sam morao otići iz Beograda onog dana kada su počeli NATO-udari bila je činjenica da je tamošnja administracija širila laži na televiziji kako sam ja obećao neovisno Kosovo, što naravno nije bio slučaj. Želim reći da nisam proorijentiran protiv bilo kojih od naroda ovdje, jer bi to direktno vodilo moju diplomaciju u katastrofu. Ono što vam treba kao diplomati ili kao političaru, dakle nekome ko je uključen u jedno ovako kompleksno i teško pitanje jeste da se u svakoj sekundi svog rada trudite da budete koliko je god moguće objektivni. To je jedini način da se očuvate i da budete izvan problema jer problema ima i previše.

Reporter: Družili ste se sa dosta ljudi koji su tada bili u opoziciji, a koji su sada vlast u Srbiji. Ko vas je od tadašnje srbijanske opozicije razočarao po dolasku na vlast?

Petrič: Viđao sam se sa Đinđićem, sa Čovićem, naravno i sa Koštunicom kada sam bio ambasador tamo. Uglavnom viđao sam se sa svima koji su sada na vlasti. Mislim da sve u svemu predstavnici DOS-a rade jedan dobar posao pod izuzetnim teškim okolnostima. Da bih odgovorio na vaše pitanje prvo moram reći da nije baš do mene da ja govorim ko je razočarenje. Mislim da je mnogo važnije da li su oni razočarenje za svoj narod. Generalno gledajući smatram da su oni uradili dosta solidan posao.

Milošević

U potpunosti podržavam rad Tribunala. Za BiH, ali i za druge zemlje u ovom regionu, od najveće je važnosti je da se identificiraju krivci za strahovite zločine koji su tu počinjeni. Zločini su počinjeni u ime čitavih naroda, ali u krajnjoj liniji, smislila ih je i provela u djelo samo grupica ljudi, koji nisu imali na umu dobrobit naroda nego svoje vlastite interese. Njihovo izvođenje na sud je preduslov za pomirenje, to će poništiti pojam kolektivne krivice tako da, naročito Bosna i Hercegovina, koja je istinski multietničko društvo, može postati miroljubiva zemlja u kojoj nijedna nacija neće gajiti neprijateljska osjećanja prema drugoj. U tom smislu je suđenje Miloševiću od ogromne, nesagledive važnosti budućI da je on optužen da je prouzrokovao i stajao iza svih ratova u bivšoj Jugoslaviji.

Tek kada bude jasno kakvu je on ulogu igrao u ovim događanjima, Srbija i Srbi će biti u stanju da se suoče sa onim što se desilo i da se usmjere prema dugom procesu savladavanja prošlosti. U tom smislu, suđenje je samo početak onog kroz šta će Srbi morati proći naročito radi samih sebe.

Kada govorimo o Karadžiću i Mladiću ono što ja smatram toliko važnim jeste da je perversnost u tome da se oni u nekim krugovima i dalje smatraju herojima.

Reporter: Da li bi sukob Đinđić-Koštunica mogao da utiče na stabilnost u celom regionu?

Petrić: U svakoj demokraciji ima različitih stanovišta, to je vrlo jasno. Meni se lično više dopada politički pristup gospodina Đinđića, jer je vrlo bitno da se Jugoslavija što brže vodi ka evropskim integracionim procesima. Isto tako divim se njegovoj hrabrosti u pogledu pitanja ratnih zločina.

Reporter: Kakva bi saradnja između BiH i Jugoslavije s jedne strane, i BiH i Hrvatske s druge strane trebala da izgleda u budućnosti?

Petrić: Preduslov za brže kretanje ka Evropi je da ove tri države zaista tijesno sarađuju. U ekonomskoj, u kulturnoj oblasti i u svakoj drugoj jer smatram da to na neki način ojačava BiH, zemlju koja

je pretrpela mnoga razaranja što čini mnogo težim i ljudima i vladi da se oporave od svega toga. Prema tome, smatram da bi jedna istinska i iskrena saradnja zasnovana na dobroj vjeri pomogla da Balkan postane jedan mnogo stabilniji region.

Reporter: Izjavili ste da bi popis iz 1991. godine bio dobar model za uspostavljanje vlasti, odnosno za participaciju u vlasti u entitetima. Međutim ta '91. nam je donela rat. Da bi ponovo potezanje tog modela moglo ponovo da ojača nacionalističke snage u BiH bez obzira što su snage sa demokratskim predznakom odnele pobjedu na prošlim izborima?

Petrić: Upravo ste naveli najvažniju razliku između situacije pred rat i situacije sada, a to je što su onda nacionalističke snage odvele ovu zemlju u rat. Sada imamo na sceni mnogo demokratičnije snage koje prihvataju ideju moderne države i evropske orijentacije i ja stoga vjerujem da se zaista trebamo koncentrisati na budućnost. Za to je, statistički gledano, potrebna jedna solidna osnova da se sprovede ustavna reforma i osigura zastupljenost svih naroda i građana u glavnim institucijama u RS, a to je posljednji popis.

Reporter: Hoće li nacionalističke snage u svojoj kampanji uzeti upravo odnos snaga iz '91. da bi ponovo uplašile narod rečima "budete li glasali u RS recimo za SNSD ili PDP oni će vas predati muslimani"?

Petrić: Zaista ne vjerujem da bi ovi vrlo opasni slogani iz prošlosti imali ovaj put odjeka u narodu koji je vidio do čega vode: do rata.

Reporter: Da li će međunarodna zajednica uhapsiti Karadžića i Mladića neposredno pre izbora tako da ponovo da krila SDS-u. Uvek se nešto dešavalo pre izbora što je išlo na ruku nacionalistima.

Petrić: Zbog toga što ste imali toliko izbora u zemlji sve što se desi je ili prije ili poslije izbora. Ali ja sam uvjeren da

je sama Karadžićeva stranka promijenila stav, što znači da se uspostavio princip realnosti čak i kod najvatrenijih zagovornika ratne prošlosti. To je za mene jasna indikacija da su se stvari promijenile u značajnom omjeru i da ljudi sada zaista žele na to staviti tačku. Međutim, smatram da oni ljudi koji su činili zločine treba da budu privedeni pravdi. Ja mislim da je to vrlo jasno vidljivo po promjenama koje se sada konačno ukorjenjuju i u RS.

Reporter: Zate li gde su Karadžić i Mladić?

Petrić: Ne.

Reporter: Zate li ko zna?

Petrić: Možda znam koji ljudi to znaju ali neće mi to reći. Naravno nije bitno da li ja znam. Bitno je da znaju oni koji su zaduženi za njihovo hapšenje, a ja smatram da su to lokalni organi, policija RS, Vlada, naravno, uključujući i predsjednika i potpredsjednika koji moraju dati svoj doprinos.

Plata

Kolika je vaša godišnja plata bila u BiH?

Bila je dovoljna.

Da li biste toliko mogli zaraditi kao političar u Austriji?

I više.

Reporter: Ljudi koje traži Haški tribunal imaju 30 dana da se izjasne o predaji inače Vlada RS neće garantovati za njih za odbranu sa slobode. U isto vrijeme visoki funkcioner socijaldemokrata Krstan Simić je napao Vladu zbog takvog odnosa jer se na taj način navodno krše njihova ljudska prava.

Petrić: Pitajte Krstana Simića šta je on time mislio reći. U stvari radi se o obrnutom. Tačnije rečeno daje se podrška ljudskim pravima kada se traži od onih koji su optuženi za ratni zločin da se predaju i snose odgovornost za ono za šta su optuženi.

Reporter: Da li su prekršena ljudska prava u slučaju isporučivanja "alžirske grupe"?

Petrič: Moram reći da je to bila izuzetno teška situacija za Vladu i Vlada je jednoliko djelovala. Isto tako moramo naglasiti da ne smijemo stavljati u kontrast ljudska prava i borbu protiv terorizma. Mislim da je oboje važno i kao principijelna stvar treba da se dovede u harmoniju ako želimo da naše demokratsko društvo preživi.

Reporter: Da li biste ih vi isporučili?

Petrič: Ja nisam bio u poziciji da imam bilo kakve veze s tim. Svakako bih se postarao da oni koji su osumnjičeni za zločin budu dovedeni pred lice pravde.

Reporter: Kako se na BiH može odraziti to što su dojučerašnji ratni heroji u Hagu, i sa srpske i sa hrvatske strane, a sve više Bošnjaka je u strahu zbog povezanosti sa terorističkim grupacijama?

Petrič: To svakako ilustrira koliko su na različitim stranama suprotstavljeni rat i mir. Na jedan način rat vodi ka totalnom uništenju ljudskih vrijednosti. Mi sada pokušavamo u ovoj zemlji da ponovo uspostavimo ljudske vrijednosti. U to spada svakako i posmatrati ljude onakvim kakvi jesu. Ogromna većina ljudi poštuje zakon a postoji mala grupa kriminalaca, ratnih zločinaca, bilo kojih drugih kriminalaca i moramo se usredsrediti na njih. Ne smiju više biti heroji. Kada govorimo o Karadžiću i Mladiću ono što ja smatram toliko važnim jeste da je perverznost u tome da se oni u nekim krugovima i dalje smatraju herojima.

Reporter: Šta se dešava u sličnoj situaciji na Kosovu? Neki čelnici OVK koji su za međunarodnu zajednicu bili borci za slobodu sada se nalaze pred ozbiljnim optužnicama koje isto tako mogu dovesti do Haškog tribunala. Kako međunarodna zajednica gleda na te dojučerašnje "romantične borce za slobodu" na Kosovu i u Makedoniji koji su faktički preko noći postali dio jedne terorističke mreže?

Petrić: I u ovom slučaju je bitno da zločinci budu privedeni pravdi. Prirodno, veoma je teško napraviti razliku između onoga što se smatra borbom za slobodu, a što terorizmom. Ali, u tom i jeste bit politike. Da se bori za jasnu definiciju i to se događa i na Kosovu i u Makedoniji. Ne radi se o tome da su ti ljudi nekad bili heroji a sada zločinci. Oni su posmatrani kao takvi i mi sada jednostavno moramo razlučiti pravu prirodu onoga što je počinjeno. U tome jeste bit. To je stalno traganje za pravdom.

Reporter: Da se vratimo na ustavne promjene. Po vama, bosanski ili bošnjački jezik?

Petrić: To me podsjeća na diskusije da li mi govorimo austrijski ili njemački. Po mom shvatanju i prema Dejtonu, to su tri konstitutivna naroda sa svojim jezicima. I to je to.

Reporter: Srpski, hrvatski i ...?

Petrić: Vi dajte odgovor.

Reporter: Kako vidite budućnost BiH?

Petrić: Tu vam mogu dati dosta jasniji odgovor. Ja definitivno vidim multietničku i demokratsku BiH sa vlastitim mjestom u Evropi.

Reporter: Šta ako ustavne promene ne budu sprovedene u datom vremenu? Hoćete li ih nametnuti i hoće li sprovođenje ustavnih promjena biti presudno u sudu da li je vaš mandat bio uspešan ili ne?

Petrić: Promjene će biti sprovedene uz aktivnu pomoć političara iz oba entiteta.

Reporter: Da li smatrate vaš mandat uspješnim?

Petrić: Smatram da bi značajan dio onoga što ja smatram uspjehom u ovoj zemlji, bio odgovor na ovo pitanje.